

Međunarodno tržište

drva, celuloze i papira u 1987. i izgledi za 1988. g.

INTERNATIONAL TIMBER, PULP AND PAPER MARKET IN 1987 AND EXPECTATIONS FOR 1988 YEAR

Prof. dr Dušan Oreščanin

Beograd

Prispjelo: 30. prosinca 1987.

Prihvaćeno: 20. siječnja 1988.

UDK 630*7

Stručni rad

Sažetak

U 1987. godini došlo je do produžetka ekonomskog rasta koji je, u Evropi i Severnoj Americi, počeo u 1982. godini. Taj rast produžice se i u 1988. godini, ali postoje mnoge nedoumice o visini stope rasta.

Evropsko drveno tržište bilo je pod uticajem opšteg ekonomskog rasta, smanjenja opšte potrošnje i pada stambene izgradnje u nekim zemljama kao posledice rasta kamatnih stopa. U ranim mesecima 1987. godine aktivnost u sektoru šumarstva i industrije za preradu drva u Evropi bila je smanjena zbog neobično oštre zime, ali se oporavila sledećih meseci. Ona je u Severnoj Americi bila neobično živa i u toku zime, jer stambena izgradnja nije jenjavala.

Međunarodna trgovina piljenom građom četinara bila je živa i u Evropi i Severnoj Americi. Evropski izvoz bio je nešto manji nego u 1986. godini zbog pada izvoza iz Švedske. Cene u Evropi su imale tendencu rasta osim u Austriji i Italiji. Kanadski izvoz je prvi put u istoriji prešao granicu od 40 miliona m³. Na tržištu piljene građe lišćara došlo je do izvesne stagnacije, s osetnom tendencijom rasta potražnje bukove građe dobrog kvaliteta. Tržište piljene građe hrasta bio je pod snažnim uticajem američke konkurencije. I potrošnja na međunarodnom tržištu ploča bila je u porastu u odnosu na 1986. godinu. Cene šperploča bile su pod snažnim uticajem kursa dolara. Na tržištu celuloze i papira došlo je do snažnog rasta potražnje i cena. Naročito je porasla potražnja celuloze lišćara.

U 1988. g. se očekuje izbalansirana potražnja i ponuda piljene građe četinara, ali i tendenca rasta cena. Potražnja bukove građe dobrog kvaliteta biće u porastu. Rašće i cene. Potrošnja svih vrsta ploča će marginalno porasti, a obim međunarodne trgovine će se zadržati na nivou dostignutom 1987. godine. Cene će imati blagu tendencu rasta.

Ključne riječi: ponuda i potražnja drvnih proizvoda — piljeno drvo — tržište ploča — celuloza i papir

Summary

The economic growth that started in Europe and North America in 1982 continued its upward tendency in 1987. It shall continue to grow in 1988 but with an open question as to the extent of the rate of growth.

The European timber market has been influenced by general economic growth, falling of consumption and decline of housing construction in some countries, as a result of rise of interest rates. In the early months of 1987 the activity in forest and forest industries products in Europe was low because of a very severe winter, but it recovered in months to come. The activity in North America was very vigorous even in winter months for the housing construction did not abate.

The international softwood market was active in Europe and North America. European exports trade was lower compared with 1986 because of fall of exports from Sweden. The prices in Europe moved up with the exception of Austria and Italy. Exports from Canada for the first time in history exceeded the limit of 40 million cubic meters. The hardwood market experienced a certain stagnation with a noticeable tendency of increase in demand for quality beech timber. The oak timber trade was under a strong influence of American competition. Also, consumption on the international market of wooden boards increased in relation to 1986. The plywood prices were under the strong influence of the rate of dollar. The pulp and paper trade went through considerable increase in demand and rise in prices; increase in demand for pulp of deciduous wood in particular.

It is expected in 1988 a well-balanced supply and demand of softwood but with a tendency of the price rise. Demand in quality beech timber shall increase; the prices, as well. Consumption of all types of wooden boards shall improve marginally, and the volume of international trade shall maintain a level achieved in 1987. The prices shall move up slightly.

Key words: supply and demand of wood products — sawn timber — wooden boards market — pulp and paper (A. M.)

1. RAZVOJ OPŠTE EKONOMSKE SITUACIJE

Neuobičajeno dug period neprekidnog privrednog rasta koji je počeo 1982. godine nastavio se i

u 1987. godini. Svi su izgledi da će se nastaviti i u 1988. godini, mada po nešto nižoj stopi nego u 1987. godini. Ranijih godina stopa rasta u Severnoj Americi bila je vrlo visoka, ali je u poslednje

vreme došlo do naglog opadanja. Uopšte uzevši, stopa rasta biće umerena. Prosečna stopa rasta bruto društvenog proizvoda u zemljama regiona Ekonomske komisije za Evropu UN kretala se u 1987. godini oko 2 — 2,5 odsto. To je bilo dovoljno da se smanji stopa inflacije ali nedovoljno da se smanji nezaposlenost.

Što se tiče razvoja u 1988. godini, prognoze nisu sigurne. Za vreme 45. zasedanja Komiteta za drvo u Ženevi, oktobra 1987. godine, bilo je ocenjeno da će stopa rasta u zemljama Severne Amerike i Zapadne Evrope biti nešto viša nego u 1987. godini. No u poslednje vreme prognoze su sumornije, pa ima indicija da će stopa rasta biti nešto niža nego u 1987. godini.

Poslednjih godina stopa rasta nacionalnog dohotka u SSSR-u i zemljama Istočne Evrope iznosila je $3\frac{1}{2}$ — $4\frac{1}{2}$ %. Sličan rast se očekuje i u 1988. godini.

Nestabilan kurs dolara i nestabilne cene nafte onemogućavaju preciznije ekonomske prognoze.

Stopa inflacije u zemljama tržišne ekonomije je dostigla najniži nivo u posleratnom periodu. Prosečna stopa inflacije u Zapadnoj Evropi iznosila je 2,6 a u Severnoj Americi 1,9 odsto. U SR Nemačkoj i Švajcarskoj bila je negativna.

2. TRŽIŠTE DRVNIH PROIZVODA

Evropsko drveno tržište bilo je pod uticajem umerenog opšteg ekonomskog rasta, naročito smanjenja javne potrošnje i slabe aktivnosti u stambenoj izgradnji u mnogim zemljama. Ovo je delomično nadoknađeno aktivnom stambenom izgradnjom, npr. u Velikoj Britaniji i Švedskoj, ali i obimnijim radovima na obnovi i rekonstrukciji starih stanova. Zbog toga je potrošnja građe četinara bila zadovoljavajuća, mada na nešto nižem nivou nego u 1986. g. Mada su ponuda i tražnja bile izbalansirane, došlo je do rasta cene u Severnoj Evropi. Zbog pada izvoza na Bliski istok, cene u Austriji i Italiji su povremeno slabile.

U Severnoj Americi, gde je stambena izgradnja bila vrlo živa, potrošnja i proizvodnja piljene građe četinara dostigla je rekordan nivo, a cene su često fluktuirale.

Oživljavanje industrije namještaja i u Evropi i Severnoj Americi dovelo je do rasta potrošnje građe lišćara i većeg uvoza. Potražnja bukove građe dobrog kvaliteta nije mogla biti zadovoljena. Cene hrastove građe bile su pod snažnim uticajem niskog kursa dolara. Potrošnja, proizvodnja i međunarodna trgovina svih vrsta ploča pokazivale su male promene u odnosu na 1986. g. Cene su blago porasle, mada se osećao snažan pritisak jeftinih ploča (zbog niskog kursa dolara) uvezenih iz Jugoistočne Azije.

Zbog rasta proizvodnje i potražnje celuloze porasla je i potrošnja celuloznog drva, naročito celuloznog drva lišćara. Visoka potražnja celuloze i

papira izazvala je kontinuirani rast cena u toku godine.

U 1988. godini se očekuje stabilno tržište svih drvnih proizvoda, uz blagi rast cena, naročito početkom godine.

2.1. Piljena građa četinara

Posle malog pada u 1985. godini, evropska potrošnja piljene građe četinara lagano se oporavila posle svog najnižeg nivoa u 1982. godini. Ovaj oporavak se nastavio i u 1987. godini, a mali rast se očekuje i u narednoj godini, kada potrošnja treba da dostigne 78,6 miliona m³. To je, međutim, još uvijek za 1,5 miliona m³ manje od nivoa dostignutog 1979/80. godine.

Evropska proizvodnja neće imati tako povoljan razvoj. Ona će i u 1987. i 1988. godini ostati na nivou dostignutom u 1986. godini i iznosiće 70,5 miliona m³. U prošlim godinama bio je izražen trend povećanja proizvodnje u zemljama uvoznicama, naročito u Belgiji, Francuskoj, Irskoj i Velikoj Britaniji. Ovakav razvoj će se nastaviti i u 1988. godini.

Evropski izvoz, koji je počeo da raste 1984. godine, nastaviće da raste i u 1988. godini i iznosiće 20,6 miliona m³. To je upravo nivo koji je bio dostignut u doba recesije 1982. godine.

Prodaje za 1987. godinu počele su kasno u 1986. godini. Kupci su se ustezali da vrše veće nabavke za 1987. godinu, jer su na tržištu vladale mnoge neizvesnosti: obim kupovina od strane zemalja proizvođača petroleja; neizvesnost završetka štrajka u Britanskoj Kolumbiji i fluktuacija valuta, naročito dolara. Posledica toga ustezanja bila je manji obim prodaja za sledeću godinu do kraja 1986. godine. Švedske prodaje bile su za 9,5 a finske za 2,8 odsto manje nego u istom periodu godinu dana ranije. Interes je bio koncentrisan na građu jele/smrče a cene su rasle. Prodaja borove građe slabijeg kvaliteta (V. i VI. kl.) bila je slaba zbog prodaja u zemljama van Evrope. Upravo finske prodaje bile su veće a švedske manje nego u istom kvartalu 1986. godine.

Kao i uvek, prva ponuda SSSR-a u Velikoj Britaniji očekivana je sa velikim interesom. Prva ponuda podnesena je u Velikoj Britaniji 28. januara 1987. godine za isporuke do kraja avgusta. U poređenju sa prvom ponudom 1986. godine cene su bile povišene za 0,6 do 3,4%, a za jelu/smrču 3,1 — 5,2%. U deviznoj klauzuli, kao i ranije, kurs finske je vezan s kursom švedske krune. No kurs funte je utvrđen na 10 šv. kr. prema 11. šv. kr. u 1986. godini.

Druga ponuda je usledila početkom maja. Cene su u odnosu na prvu ponudu umereno povišene, ali devizna klauzula i ostali uslovi ostali su nepromenjeni.

U prvom polugodu trgovina je u Severnoj Evropi vrlo živa a cene u porastu. Kanadska građa postala je jeftinija zbog pada kursa dolara.

Najveći izvoznici u hiljadama m³

	1986.	1987.	1988.
Austrija	3629	3680	3780
ČSSR	1247	1198	1163
Finska	4544	4800	4900
Portugal	1100	1100	1000
Švedska	7732	7100	6500

Pad izvoza iz Švedske posledica je pada proizvodnje i rasta domaće potrošnje. SSSR će u 1988. godini izvesti 8,2 miliona m³ isto kao i u 1987. godini.

Evropski uvoz je u 1986. godini porastao za 11,7% a 1987. godine za 1,8%. Očekuje se da će u 1988. godini porasti za 1,1% i iznositi 28,4 miliona m³.

Najveće promene u 1987. godini dogodile su se u Italiji jer je uvoz porastao za oko 600.000 m³ kao posledica žive stambene izgradnje. Očekuje se postepen pad uvoza u SR Nemačku, odnosno u 1988. godini se očekuje uvoz od 3,7 miliona m³. Uvoz u Italiju će iznositi 3,6 što je manje nego u 1987. godini a više nego u 1986. godini.

Najveći uvoznici građe četinjara u hiljadama m³

	1986.	1987.	1988.
Velika Britanija	70004	7625	7600
SR Njemačka	3983	3850	3750
Italija	3570	3720	3600
Holandija	2237	2185	2110
Danska	1633	1600	1600
Belgija	890	935	935
Francuska	1842	1850	1900
DR Njemačka	1743	1750	1750

Evropski uvoz se razvijao suprotno trendu u prethodnoj dekadi. To je posledica pada izvoza u prekomorske zemlje, naročito Severnu Afriku i Bliski istok, a i rasta uvoza iz Kanade. Zbog toga je evropski neto uvoz u 1987. godini iznosio 7,5 prema 3,1 milion m³ u 1985. godini.

Prodaje za isporuke u 1988. godini počele su ranije nego prošle godine. Naročito aktivni kupci bili su Britanski uvoznici. Švedske i finske cene su imale tendencu rasta.

Krajem novembra Šveđani su građu prodavali po sledećim cenama za m³, FAS: jela/smrča, u/s, 1370 šv. kr., kako od pile pada 1320 šv. kr., V kl. 1180 šv. kr. a VI kl. 970 šv. kr., borova građa, u/s, 63 x 176 i 60 x 100 1820 šv. kr., 90 x 100 1840 šv. kr., V kl. 63 x 175 1340 a VI kl. 1050 šv. kr. Cene borovine su pariteta FOB.

Cene u Italiji i Austriji su se kretale manje povoljno. Pošto je austrijski izvoz u zemlje Bliskog istoka prepolovljen, pojačana je međusobna konkurencija izvoznika na italijanskom tržištu. To dovodi do pritiska na cene i do njihovog kolebanja.

Krajem godine Udruženje austrijskih pilanara postavilo je sledeće orijentacione cene u šilinzima

fco austrijsko-italijanska granica za suvu građu (cene sirove građe su za 150—300 lira niže od cena suve građe): jela/smrča, široka 0/III kl. 18 i 58 mm 3550, III/IV kl. planke i 23 mm 2150, IV/V kl. 1850, prizmirana, široka III/IV kl. 2200, IV/V kl. 1850, uska građa III/IV kl. 2050, IV/V kl. 1850, prizmirana uska III/IV kl. 2300, IV/V kl. 2000.

Pred kraj godine povisili su cene i Rumuni u SR Nemačkoj za 5 — 8 DM po m³, fco nemačka granica. Cene 0/III kl. iznosila 625, romania-e 415, III/IV kl. 253, coffrage 226, V kl. 212 DM.

U 1982. godini počeo je rast proizvodnje i potrošnje u Severnoj Americi. Taj trend je nastavljen sve do 1987. godine, kada je proizvodnja dostigla oko 142 miliona m³ a potrošnja 130 miliona m³. U 1988. godini proizvodnja će biti manja za 2,8 odsto. U 1987. godini izvoz je prvi put prešao nivo od 40 miliona m³, što je za 6% niže nego u 1986. godini. Ovako visok izvoz je posledica ekspanzije izvoza u SAD, Evropu i Japan. Izvoz iz SAD će u 1988. godini dostići nivo od 5,4 miliona m³, što je za 23% više nego u 1986. godini.

Tržište na Bliskom istoku i Mediteranu prilično je nejasno. Egipat i Saudijska Arabija će i u 1988. godini biti najinteresantnija tržišta u ovome regionu. Glavni snabdevači Egipta će biti Skandinavci. Na Bliskom istoku će se sukobljavati najviše Austrijanci, Skandinavci i Kanadani. Čileanci su sve ozbiljniji snabdevači zemalja u ovome području. Zbog niskog kursa dolara, Kanadanima, Čileancima, SSSR-u i izvoznicima iz zemalja Istočne Evrope, koji cene ispostavlja u dolarima, nije bilo moguće konkurisati. Situacija se neće bitno promeniti ni u 1988. godini.

Zbog čišćenja sastojina koje su oštećene vetrom ili zagađenim vazduhom ili ostalim agensima godinama je rasla proizvodnja trupaca četinjara u Evropi. Ona je u 1985. i 1986. godini imala normalan nivo i kretala se oko 129 miliona m³. Izvoz trupaca četinjara je u padu, i u 1988. godini će dostići 2,9 miliona m³, prema ranijih 4 miliona m³. Značajan pad se očekuje u SR Njemačkoj i ČSSR-u. Izvoz iz SSSR-a će porasti i u 1988. godini će dostići 10 miliona m³. Ovaj višak izvoza, u odnosu na ranije godine, biće uglavnom usmeren u Japan i Kinu.

Evropski uvoz u 1988. godini će ostati na nivou 1987. godine i iznositi 5,5 miliona m³.

2.2. Građa lišćara

Potrošnja građe lišćara u Evropi porasla je u 1987. godini za 0,5 miliona m³ u odnosu na 1986. godinu, i iznosila je 21,5 miliona. U 1988. godini će porasti za 0,2 miliona m³. Uvoz je u 1987. godini iznosio oko 6,2 miliona m³, a u 1988. godini će, prema oceni, porasti za daljih 0,25 miliona m³.

U porastu ukupnog uvoza u 1987. godini, oko dve trećine (357.000 m³) otpada na tropske vrste drva a jedna trećina (162.000 m³) na vrste iz umerene zone. U 1988. godini se očekuje blag pad

uvoza iz umerene, ali i dalji rast uvoza iz tropske zone. Mnogi uvoznici su u 1987. godini znatno povećali uvoz građe liščara. To se odnosi na Veliku Britaniju, SR Nemačku i Francusku. Visok rast potrošnje u ČSSR-u posledica je rasta domaće proizvodnje.

Najveći deo zemalja uvoznica imao je početkom godine niske zalihe. Istovremeno je potražnja u nekim sektorima upotrebe, naročito industriji nameštaja, bila na zadovoljavajućem nivou. Potrošnja hrastove građe ostala je na prošlogodišnjem nivou, ali je porasla potražnja bukove građe dobrog kvaliteta zbog rasta potrošnje u industriji nameštaja. U isto vreme njene cene su ostale konkurentne cenama alternativnih vrsta iz tropskog regiona.

I pored konstantnog rasta potrošnje trupaca i građe iz umerene zone, u nekim zemljama postoji problem plasmana građe slabijeg kvaliteta, i hrastove i bukove, dobrim delom zbog smanjenja potrošnje železničkih pragova.

U Evropi je povremeno dolazilo do nestašice nekih popularnih vrsta afričkih vrsta. Italijani kupuju uglavnom bele vrste i čine pokušaje da nađu alternativne vrste ne samo u Africi nego i u Južnoj Americi.

Potražnja zapadno-afričkih vrsta bila je dobra. Zavisila je i od razvoja cena građe merantija iz Jugoistočne Azije i mahagonija iz Brazila. Pred kraj godine cene ovih vrsta su porasle, pa je potražnja sipoa bila dobra a cene čvrste. Promena kursa dolara dovela je i do promene značaja raznih izvoznika iz Zapadne Afrike. Liberija je postala sve traženiji izvoznik. Obala Slonovače gubi sve više značaj u odnosu na Nigeriju i Ganu. Najviše su bile tražene vrste: sipo, sapeli, haya, kosipo i tima. Pred kraj godine cene wawe su bile ispod nivoa proizvodnih troškova. Cene su postale relativno stabilne, naročito pred početak kišne sezone.

Jugoistočna Azija je i u 1987. ostala najveći proizvođač i izvoznik građe liščara. Zemlje iz ovoga regiona planiraju dalji rast izvoza. Malezija je, npr., u 1986. godini proizvela 7,20 miliona m³ a planira da u 2000. godini proizvodnju poveća na 11,42 miliona m³. Očekuje se da će se izvoz u ovom periodu povećati sa 2,7 na 3,8 miliona m³. U isto vreme proizvodnja u Indoneziji će se povećati sa 7,1 na 14,2 miliona m³ a izvoz s 2,2 na 4,5 miliona m³. Izvoz u Evropu treba znatno da se poveća, mada glavna potražnja u poslednje vreme dolazi iz zemalja Jugoistočne Azije.

Cene lauana KD, 2¹/₂" iznosile su 800 dolara za 1000 board stopa, a AD od 2" 650 dolara za 1000 board stopa, FOB Manila. Vozarina do Evrope iznosila je 50—60 dolara za m³.

Cene indonežanske seraye AD iznosile su 350—365 dolara CIF Rotterdam, a malezijske KD za 2¹/₂" x 7" 1270 malezijskih dolara, za load.

Evropski uvoz vrsta iz umerene zone iznosio je u 1987. g. oko 2,630 miliona m³, a 1988. godine će dostići 2.563 miliona m³.

Najveći Evropski uvoznici vrsta iz umerene zone su Italija, Španija, Velika Britanija, SR Nemačka, Belgija i Holandija.

Uvoz piljene građe liščara iz umerene zone u hiljadama m³

	1986.	1987.	1988.
Italija	721	750	800
Španija	385	400	400
Velika Britanija	221	245	250
SR Njemačka	279	320	200
Belgija	240	250	250
Holandija	167	165	165
Švicarska	71	100	100

Italija je glavni kupac jugoslavenske građe liščara (300—350.000 m³ godišnje). Poređenja radi, navešćemo podatke o uvozu iz ostalih zemalja u 1986. godini: iz Francuske 63.000 m³, SAD 44.000 m³, Švajcarske 41.000 m³, Austrije 40.000 m³, Mađarske 32.000 m³, Belgije/Luksemburga 28.000 m³, SR Nemačke 27.000 m³ i ČSSR 18.000 m³. Pored ovoga, Italija je uvezla i građu iz tropskog regiona: Indonezije 207.000 m³, Obale Slonovače 87.000 m³, Malezije 52.000 m³, Singapura 9.000 m³, Gane 5.000 m³.

U potrošnji građe u Severnoj Americi očekuju se samo manje promene. Potrošnja u 1986. godini je iznosila 15,7 miliona m³. U 1987. godini proizvodnja je neznatno porasla, ali je izvoz znatno porastao. U 1987. godini Kanada i SAD su povećale izvoz za 31% u odnosu na 1986. godinu. U 1988. godini očekuje se izvoz građe liščara u količini od 2,1 milion m³, od čega 1,8 miliona m³ iz SAD, i to pretežno hrasta. SAD godišnje izvoze oko 600.000 m³ građe hrasta što je dvostruko više od izvoza Francuske (300.000 m³).

Najveći evropski izvoznici građe iz umerene zone su Jugoslavija, Francuska, SR Nemačka i Rumunija.

Izvoz građe vrsta iz umerene zone (u hiljadama m³)

	1986.	1987.	1988.
Jugoslavija	605	630	630
Francuska	582	592	595
SR Njemačka	320	350	350
Rumunija	210	205	205
Austrija	84	80	80
Mađarska	60	60	60

Rumunija je, zbog porasta domaće potrošnje, prepolovila izvoz. Glavne napore usmerila je na izvoz u Egipat, jer je izvoz u SSSR smanjen.

Jugoslavija je najveći izvoznik građe liščara u Evropi i najveći izvoznik bukove građe u svetu. Francuska izvozi oko 200.000, a SR Nemačka oko 280.000 m³ građe bukve.

I u 1988. g. će izvoznici iz SAD nastojati da zadrže svoj visok nivo izvoza u Evropu. Pritisak na cene će zavisiti od kursa dolara.

U 1987. g. cene hrastove građe su stagnirale pod pritiskom cena američkog hrasta; cene bukove građe dobrog kvaliteta imale su blagu tendencu rasta.

U pogledu razvoja cena u 1988. godini postoji izvesno ustezanje od prognoza. No, postoje indicije koje ukazuju na to da će doći do rasta cena i građe hrasta i bukve dobrog kvaliteta. Na rast cena hrasta će, doduše, uticati visina kursa dolara, a kako će se kretati teško je predvideti.

2.2.1. Trupci lišćara

Na licitacijama u Francuskoj, u novembru, postignute su više cene nego prošle godine. Doduše, kod hrastovine su povišene za 10⁰/₀ samo cene trupaca od 5 debljinskog razreda na više. Ostale cene su uglavnom ostale nepromenjene. Za bukove trupce postignute su cijene za 10—15⁰/₀ više od prošlogodišnjih. Cene trupaca B kl., većih debljina, porasle su i za 25⁰/₀, a slabijeg kvaliteta 5—10⁰/₀. Najviše cene postignute su u blizini belgijske granice (u proseku 550—700 fr. franaka za m³ na panju).

Uvoz trupaca vrsta iz umerene zone iznosio je 1987. godine oko 2,8 miliona m³. Na tome nivou će ostati i u 1988. godini. Najveći uvoznik je Italija koja će u 1988. godini uvesti 1.150.000 m³ ili za 50.000 m³ više nego u 1987. godini. Španija će uvesti 400.000 m³, SR Nemačka 350.000 m³, Belgija 235.000 m³, Danska 160.000 m³, Holandija 120.000 m³.

Izvoz će se zadržati na nivou od 2,7 miliona m³. Jugoslavija će i u narednoj godini držati drugo mesto u Evropi, odmah iza Francuske. Francuska će izvesti 1.300.000 m³, a Jugoslavija najmanje 300.000 m³. Belgija/Luksemburg će izvesti 23.000, SR Nemačka 220.000 m³.

Uvoz vrsta iz tropske zone biće veći od uvoza vrsta iz umerene zone. U 1988. godini uvoz će dostići 3,1 milion m³, što je manje nego u 1986. i 1987. godini. Poslednjih godina uvoz trupaca iz tropske zone se nalazi u stalnom padu. Francuska će u 1988. godini uvesti 850.000 m³, Italija 450.000 m³, Portugal i Španija po 400.000 m³, SR Nemačka 350.000 m³ i Grčka 320.000 m³.

Uvoz trupaca iz tropske zone će i dalje padati, jer mnoge zemlje ograničavaju ili zabranjuju izvoz trupaca.

2.3. Ploče

Umereni oporavak potrošnje ploča, koji je počeo u 1983. godini, nastavio se u 1987. g. a nastaviće se i u 1988. godini.

Evropska je potrošnja (preliminarna ocena) u 1987. godini dostigla dosadašnji najveći nivo od 34,8 miliona m³. To je za 1,8⁰/₀ više nego u rekordnoj 1986. godini. Proizvodnja i izvoz su rasli sporije nego u 1986. godini. Uvoz u 1987. godini je porastao za 10⁰/₀ ali će u 1988. godini pasti za 0,2⁰/₀.

Kretanje proizvodnje, uvoza i izvoza (1000 m³)

	1986.	1987.	1988.
Iverice			
— proizvodnja	23929	24316	24678
— uvoz	5550	5779	5779
— izvoz	5139	5283	5303
Šperploče i stolarske ploče,			
— proizvodnja	3203	3201	3270
— uvoz	3743	3773	3767
— izvoz	1453	1507	1510
Ploče vlaknatice (uključene MDF)			
— proizvodnja	4173	4196	4305
— uvoz	1533	1603	1631
— izvoz	1264	1281	1305

2.3.1. Iverice

U 1988. godini potrošnja iverica će porasti za 3,2⁰/₀ i dostignuće nivo od 25,2 miliona m³, što je više nego u 1987. godini. Uvoz u 1988. g. će ostati na nivou iz 1987. godine, a izvoz će biti marginalno viši.

Najveći evropski proizvođači ploča iverica (1000 m³)

	1986.	1987.	1988.
SR Njemačka	5850	5800	5800
Belgija/Luks.	1950	2000	2000
Francuska	1774	1863	1956
Italija	1495	1500	1500
Poljska	1365	1325	1395
Španija	1370	1390	1500
Velika Britanija	980	1080	1100

Korištenje kapaciteta ni u 1988. godini neće biti optimalno jer će evropska industrija ploča iverica još uvek biti prekapacitirana. Zbog toga se cene stalno nalaze pod pritiskom. Proizvođači se nalaze u dilemi: da li optimalno koristiti kapacitete i sniziti cene, ili ograničiti proizvodnju i zadržati ili povećati cene. Uglavnom cene su u poslednje dve godine ostale relativno stabilne mada su fluktuirale u toku godine.

Pred kraj 1987. godine cene za ploče od 19 mm, E 1, kretale su se od 5,20 — 5,90 DM za m², a ploča V 100 6,30 — 7 DM za m². Cene nisu bile ujednačene, zavisile su od proizvođača. Zbog emancipacije formaldehida ploče E 2 se sve manje koriste u proizvodnji nameštaja.

Ne očekuju se znatnije promene u pogledu izvoza i uvoza u 1988. godini. Najveći evropski uvoznik ploča iverica je Velika Britanija (1,650 miliona m³ 1988. godine), a onda SR Nemačka (1,100

Holandija (0,615), Francuska (0,615), Danska (0,330) i Italija (0,300 miliona m³). Najveći izvoznici ploča iverica su Belgija/Luks. (1,325 miliona m³) i SR Nemačka (oko 1 milion m³). Veliki izvoznici su još Portugalija (0,400 miliona m³), Švajcarska (oko 0,310) i Finska (oko 0,220). Na tržištu u SR Nemačkoj najviše se sukobljavaju izvoznici iz Belgije/Luksemburga, Austrije i Švajcarske.

Porasla je proizvodnja i u SAD. Upravo one su, pored SR Nemačke, najveći proizvođači ploča iverica na svetu. Ukupna proizvodnja iverica i MDF ploča iznosiće u 1988. godini 8,8 miliona m³, od čega će otpadati na iverice 7,4 miliona m³. SAD će izvesti 0,9 a izvesti oko 0,4 miliona m³. Kanada će izvesti oko 1,1 milion m³. Ne zna se koliko će u tome učestvovati MDF ploče.

2.3.2. Šperploče i stolarske ploče

Evropska potrošnja šperploča i stolarskih ploča će blago porasti u 1988. godini i iznosiće 5,562 miliona m³; proizvodnja će porasti za svega 69.000 m³ i iznosiće 3,270 miliona m³. Uvoz će biti nešto niži nego u 1987. godini i iznosiće 3,767 miliona m³, dok će izvoz ostati na istom nivou kao i 1987. godine, odnosno, iznosiće 1,510 miliona m³.

Evropska potrošnja šperploča raste ali proizvodnja stagnira, uglavnom zbog nedostatka adekvatne sirovine i oštre konkurencije u cenama ploča uvezenih iz Jugoistočne Azije.

Značajniji proizvođači stolarskih ploča su SR Nemačka (oko 250.000 m³) i ČSSR (oko 100.000 m³). Najveći proizvođač je ranije bila Finska ali je sada svoju proizvodnju smanjila na oko 40.000 m³ godišnje. Finska, Francuska, SR Nemačka i Italija su najveći proizvođači šperploča i stolarskih ploča. SR Nemačka proizvodi ispod 100.000 m³ šperploča, prema 250.000 m³ stolarskih ploča godišnje. Finska proizvodi oko 600.000 m³, Francuska oko 450.000 m³, Italija 400.000 m³, a SR Nemačka 350.000 m³ šperploča i stolarskih ploča (podaci očekivane proizvodnje u 1988. godini).

Uvoz stagnira na oko 3,70 miliona m³ od čega na Veliku Britaniju otpada oko jedne trećine ukupnog uvoza (u 1988. godini će uvesti oko 1,200 miliona m³), na drugom mestu se nalazi Holandija (oko 0,600 miliona m³), trećem SR Nemačka (0,540 miliona m³), a onda Francuska (305.000 m³).

Evropski proizvođači šperploča, naročito Francuska i Italija, koje proizvode ploče od trupaca tropskih vrsta lišćara, trpe od sve veće konkurencije proizvođača iz Jugoistočne Azije. Npr. sadašnji kapaciteti indonežanske industrije šperploča iznose 8,8 miliona m³. Namera je vlade da proizvodnju ograniči na 7 miliona m³ godišnje, jer domaća potrošnja iznosi svega 1,5 miliona m³. Izvoz će u 1987. godini dostići oko 5,5 miliona m³, verovatno toliko i u 1988. godini. U Evropu će se u 1988. godini izvesti oko 100.000 m³. No, Evropa uvozi znatne količine i iz Taiwana, Južne Koreje,

Malezije i Singapura. Ove ploče su znatno jeftinije od ploča evropskih proizvođača tzv. gabonploča i ceiba-ploča. Npr. cene ploča od 4 mm, uvezene u SR Nemačku, iznosile su 3,10 — 3,30 DM za m², a francuskih okoume ploča 4,30 — 4,40 DM.

Cene ploča za oplatu od 4 mm, evropske proizvodnje, nalazile su se pod pritiskom ploča iz Jugoistočne Azije. Nemačke ploče staju 8 DM za m² a ploče uvezene iz Jugoistočne Azije 6 — 6,80 DM. Ploče za oplatu od 21 mm prodavale su se po 25—30 DM za m², odnosno finske po 26,50—27,50 DM za m², a uvezene iz Jugoistočne Azije po 20,50 do 21,00 DM. Cene francuskih borovih ploča od 21 mm kretale su se od 24 — 26 DM za m². Cene ploča duglazije uvezenih iz SAD, s jedne strane s mnogo grešaka, iznosile su 9 — 12 DM.

Izvoz šperploča u 1988. godini samo će marginalno porasti i iznosiće 1,51 milion m³. Od ukupnog izvoza više od trećine (480.000 m³) otpadaće na Finsku. Posle Finske najviše će izvesti Francuska (160.000 m³), Belgija (140.000 m³) i SR Nemačka (130.000 m³) i Italija (100.000 m³). Jugoslavija će zauzeti 6. mesto među velikim izvoznicima i nalaziće se ispred Rumunije.

Zbog mode u industriji nameštaja, porašće i potražnja i cene bukovih šperploča.

Proizvodnja šperploča i stolarskih ploča u SAD iznosiće 19,5 miliona m³, izvoz 1,7, a uvoz 0,7 miliona m³. SAD će i dalje ostati najveći potrošač i proizvođač šperploča na svetu. SSSR će u 1988. godini proizvesti 2,1 miliona m³ a izvesti 0,4 miliona m³.

2.3.3. Ploče vlaknaticе i MDF

Očekuje se da će potrošnja vlaknatica u 1988. godini iznositi 4,632 miliona m³, što je za oko 100.000 m³ više od potrošnje u 1987. godini. Ovaj porast će se, najviše, odnositi na MDF ploče. U istom obimu kao i potrošnja porašće i uvoz i izvoz. Uvoz će iznositi 1,631 milion m³, a biće veći za svega 28.000 m³ od uvoza u 1987. godini, a izvoz će iznositi 1,305 miliona m³, što je za 24.000 m³ više nego u 1987. godini. Najveći proizvođači ploča vlaknatica u Evropi su Poljska (440.000 m³), Švedska (410.000 m³), Rumunija (400.000 m³). Najveći uvoznik i u 1988. godini će biti Velika Britanija (366.000 m³), SR Nemačka (268.000 m³) i Holandija (215.000 m³).

SAD očekuju pad i potrošnje i proizvodnje, ali nepromenjen nivo uvoza i izvoza. Proizvodnja će iznositi 5,1 miliona m³, uvoz 0,7 miliona m³, a izvoz 0,3 miliona m³. U podatke nisu uvrštene MDF ploče.

Kao i kod iverica i evropska industrija vlaknatica je prekapacitirana. To je, naravno, delovalo depresivno na cene. Ne očekuju se promene ni u 1988. godini.

Odvojenih podataka o MDF nema. Mnogo se govori o naglom rastu potrošnje u Evropi i o namerama za podizanje novih fabrika. No postoji

i strah da se mogućnosti tržišta ne precene sa svim lošim posledicama. Do sada najveći uspeh i najveću proizvodnju imaju Španija (u 2 fabrike) i Irska (u jednoj fabrici). To su, za sada, jedine fabrike koje imaju sasvim osigurano tržište i rade punim kapacitetom. Pokazalo se već u početku da MDF zamenjuju masivno drvo (razne lajsne i ukrasi) i da zbog visoke cene ne mogu da zamene ploče iverice. U SR Nemačkoj, pored grupe Glunz, koja podiže jednu fabriku, u planu je da grupa podigne još jednu fabriku kapaciteta od 100.000 tona. No, odobrenje za podizanje nove fabrike može se dobiti ako se dokaže da za to postoji sigurno tržište i da fabrika neće imati gubitke. Grupa zna da, ako dobije dozvolu za rad, 200.000 m³ neće moći da plasira u SR Nemačkoj. Kao svoje potencijalno tržište smatraju Holandiju, Belgiju i Skandinaviju. SR Nemačka za sada troši oko 50.000 m³. Cene MDF u fiksnim merama iznose 800 DM za m³. Cene ploča iverica su mnogo niže. Drukčija slika se dobija ako se uporedi s cenama američke hrastovine koja iznosi 1600 DM. No, za ono za što se koriste MDF ploče nije potrebna dugačka grada I kl.

2.4. Celuloza i papir

U 1986. godini proizvodnja celuloze i papira dostigla je rekordan nivo. U 1987. godini bila je još veća. Taj trend će, po svemu sudeći, nastaviti i u 1988. godini.

U 1986. godini potrošnja papira i kartona u Severnoj Americi iznosila je 75,8 miliona tona, što je bilo za 3,2 odsto više nego u 1985. g. Istovremeno, u Evropi je porasla za 4,1% i iznosi 54,8 miliona tona.

I proizvodnja celuloze, papira i kartona porasla je i u Evropi i Severnoj Americi. Proizvodnja celuloze u Evropi porasla je za 1,9%, a u Severnoj Americi za 6,2%, a papira i kartona u Evropi za 3,5%.

Rast proizvodnje papira bio je različit za razne vrste papira. U Evropi je najviše porasla proizvodnja i potrošnja papira za pisanje i štampanje. Kod nekih vrsta došlo je do pada u nekim zemljama, npr. novinskog papira u Finskoj.

Evropski neto-izvoz papira i kartona se smanjio, ali je porastao neto-uvoz celuloze.

Do rasta proizvodnje došlo je i u 1987. g. Prema oceni, rast proizvodnje papira u Severnoj Americi bio je za 4% a u Evropi za 9% veći nego u 1986. godini.

Međunarodno tržište celuloze u 1987. godini bilo je vrlo živo. To se odrazilo i na cene koje su kontinuirano rasle. No, nisu jednako rasle za sve proizvođače i potrošače zbog kolebanja kurseva valuta, naročito pada kursa dolara.

U IV kvartalu Kanađani su povišili cene celuloze za 45 dolara za tonu. Tako su cene dugovlaknaste beljene sulfatne celuloze povišene na 680

dolara za tonu, CIF, celuloze iz južne borovine na 655 dolara. Skandinavske cene celuloze, koja se prodaje u DM, ostale su nepromenjene, odnosno iznosile su: za beljenu dugovlaknastu sulfatnu celulozu 1180 DM, CIF, a eukaliptusove i brezove beljene sulfatne 1130 DM za tonu. Ove cene će ostati i u I kvartalu 1988. godine. Dalji razvoj cena je neizvestan. To će dobrim delom zavisiti od razvoja kursa dolara.

Potrošnja starog papira je porasla, što se uvek dešava kada raste cena celuloze. Sakupljanje je poraslo u svetskim razmerama. Porasla je i međunarodna trgovina starim papirom. Zbog pada kursa dolara, evropski izvoznici fakturišu u DM, a američki izvoznici su povećali izvoz u Evropu i Daleki istok.

U Evropi i Severnoj Americi porasla je u 1987. g. potražnja svih vrsta papira, uključujući i kraftlajner, fluting, šrenc, testlajner. Cene su kontinuirano rasle. Dalji rast se očekuje već u I kvartalu 1988. godine. Kao i uvek potražnja kartona je povremeno slabila, a cene su se nalazile pod pritiskom.

Navešćemo cene nekih vrsta papira krajem 1987. godine. To su: bezdrveni grafički papir 180 do 185 DM za 100 kg; papir u malim formatima 8,50 DM za 1000 listova; papir u beskrajnim rolnama 160 i 170 DM za 100 kg; pre-mazni papir bezdrveni u formatima 245 a u rolnama 200 DM za 100 kg; kraftlajner 175 gr. 990 DM (fco potrošač), 150 gr. 1035, 125. gr 1065; američke cene za teže vrste 480 dolara, CIF, a uključivo carina 508,80 DM za tonu, flutinga 85 DM za 100 kg., šrenca 55, velenštifa 65, testlajnera II 75 DM za 100 kg.

2.5. Celulozno drvo

Zbog rasta proizvodnje celuloze i papira i izvesnog rasta proizvodnje ploča iverica i vlaknatica, porasla je u 1987. g. i potrošnja celuloznog drva i u Evropi i Severnoj Americi. To će se nastaviti i u 1988. godini. Potrošnja u Evropi 1987. godine dostigla je 173,3 miliona m³ ili za 3,4% više nego u 1986. godini. U 1988. godini potrošnja treba da dostigne 176,5 miliona m³ ili za 1,8% više nego u 1987. godini. Potrošnja celuloznog drva lišćara raste brže od potrošnje celuloznog drva četinarara. Potrošnja klasičnog celuloznog drva lišćara raste brže i od otpadaka i iverja.

Proizvodnja celuloznog drva u Evropi porašće u 1988. godini za 1,2% u odnosu na 1987. godinu i iznosiće 165,1 miliona m³. U SAD će proizvodnja porasti za 2,8% i iznosiće 219,2 miliona m³.

Evropski uvoz celuloznog drva u 1987. godini iznosio je oko 27,2 miliona m³, što je za oko 5,6% više nego u 1986. godini. Uglavnom zbog pada uvoza u Švedsku sa 7,5 miliona m³ u 1986. godini na 6,1 milion m³ u 1988. godini, smanjiće se

evropski uvoz u 1988. godini na 26,7 miliona m³. Od ukupnog uvoza u Švedsku oko 1,6 miliona m³ čine iverje i otpaci. Iverje se uvozi čak iz Čilea. Posle Švedske najveći evropski uvoznici su Finska (5,0 miliona m³), Belgija/Luksemburg (3,4 miliona m³), Austrija (2,45 miliona m³), SR Nemačka (1,1 milion m³), Italija (1,7 milion m³) i Jugoslavija (1,03 miliona m³). Evropski izvoznici manje su izvozili u 1987. godini za 10,1% nego u 1986. godini. U 1988. godini izvoz će iznositi 15,3 miliona m³, što je za 6,6% manje nego u 1987. godini. Smanjiće se izvoz iz ČSSR, Francuske i Poljske. Glavni razlog smanjenja izvoza iz ČSSR je puštanje u pogon novih kapaciteta, a iz Francuske povratak na nor-

malan priliv oblovine posle obimnih sječa izazvanih snegolomima i vetrolomima ranijih godina.

Visoka potražnja lišćarskog celuloznog drva posledica je rasta potražnje lišćarske celuloze za proizvodnju papira. Rast potražnje izazvao je i visok rast izvoza eukaliptusovog celuloznog drva iz Portugalije.

Najveći evropski izvoznici celuloznog drva su Francuska (3,55 miliona m³), SR Nemačka (2,4 miliona m³), Mađarska (1,3 miliona m³), Poljska (1,0 milion m³) i Švedska (1,0 milion m³).

Zbog rasta potražnje a pada ponude treba u 1988. godini očekivati rast cena celuloznog drva i lišćara i četinarina.

Recenzent: prof. dr R. Sabadi

NAŠE STOLICE MEĐU NAJJEFTINIJIJA NA AMERIČKOM TRŽIŠTU

Često se u poslovnim razgovorima čuju primjedbe da bi bilo potrebno analizirati ekonomičnost izvoza naših drvnih proizvoda. Posebno bi to trebalo kad se radi o proizvodima od masiva, kao što je slučaj sa stolicama, koje u našem izvozu — posebno na američkom tržištu — sudjeluju u znatnom postotku. Da je to tako, govore i podaci koje u br. 16. o. g. objavljuje Ljubljansko »Delo«. Evo tih podataka!

Godine 1983. jugoslavenski proizvođači dobili su za jednu stolicu u prosjeku 17,4 dolara. Kanada je iste godine prodala svoje stolice u SAD po 92,3 dolara. Iako između 18 izvoznika stolica na ovo tržište Kanada po količini zauzima tek deveto mjesto, po vrijednosti izvoza ona je zauzela peto mjesto. Istini za volju, treba spomenuti da je iste godine najveći izvoznik stolica u SAD bio Taiwan koji je po 1 stolici dobio samo 16,4 dolara. Međutim, stara pouka je da se nikad ne smije mjeriti sa slabijim, nego s boljim. Tako su te godine izvoznici iz susjedne Italije dobili po svakoj stolici 25,6 dolara, ili 8,2 dolara više nego Jugoslaveni. Istovremeno Danci su svoje stolice prodali po 36,2 dolara.

To je bilo davne 1983. g. Dvije godine kasnije, tj. 1985. cijena (prosječna) naših stolica bila je još niža za 0,6 dolara, te je izno-

sila 16,8 dolara. Izgleda nevjerovatno, ali te iste godine norvežani su svoje stolice prodali uz cijenu od 102,7 dolara po komadu (1983. g. postigli su cijenu od 81,3 dolara). No treba izuzeti i Norvežane i Kanađane, jer nisu izraziti izvoznici stolica. Radi usporedbe treba uzeti našeg neposrednog konkurenta, tj. Italiju i Dansku. Prvi su u 1985. g. uspjeli povisiti cijene za 12,7 dolara, a drugi za 12,4 dolara prosječno po komadu. Treba podsjetiti da je to već razdoblje slabljenja dolara, i dok drugi to obilatno kompenziraju, naše cijene su u padu.

Evo i nekih podataka s američkog tržišta o cijenama koje su realizirali u 1987. proizvođači iz Slovenije. Npr. »Liko« — Vrhniko ostvario je 21 dolar po komadu (1986. g. 19 dolara). To je, naime, prosjek od oko 600 tisuća stolica koliko je »Liko« izveo u Ameriku, s tim što je za neke modele cijena bila i preko 50 dolara po komadu.

»Novoles« iz Novog Mesta ostvario je prosječnu cijenu od 35 dolara po komadu na 350 tisuća komada izvoza. U tome je bilo modela koji su prodani po 22,5 dolara, a i onih (npr. ljučjačke), čija je cijena 70 dolara.

»Stol« iz Kamnika izveo je oko 80 tisuća stolica, od kojih dio suvremenih a dio poznati »kolonijal«. Cijena im se kretala od

20 do 50 dolara. Isti proizvođač prodao je, i to nekim jugoslavenskim iseljeničkim organizacijama, kontigent poznatih Plečnikovih stolica i za njih postigao cijenu od 250 dolara.

KLI Logatec prodao je 450 tisuća stolica (60 modela) uz prosječnu cijenu od 25 dolara.

Slovenski proizvođači podigli su u ovoj godini cijene za 5 do 15%, ali se priskočavaju kako će ih kupci prihvatiti s obzirom na konkurenciju tajvanskih, rumunjskih, pa čak i ostalih jugoslavenskih proizvođača. Naime, i na ovom tržištu događa se da naša poduzeća, ponekad prisiljena na izvoz »pošto-poto«, konkuriraju i jedni drugima. Pored ovoga, ne bi se moglo reći da naši proizvodi na američkom tržištu uživaju neki osobiti ugled. To proizlazi i iz činjenice da ni jedan od izvezenih artikala nema zaštitnog znaka kvalitete, što se u Americi označava znakom »Good Vill« i donosi konkurentnu prednost.

Ovi podaci, za koje autor S. Čeb u Ljubljanskom »Delu« ne navodi izvor, ipak mogu poslužiti kao upozorenje da naši izvoznici moraju revidirati svoju izvoznu politiku, posebno pitanje cijena i osiguranja zaštitnog znaka kvalitete, kako ne bismo srljali u »izvoz radi izvoza« već za polučivane maksimalnih finansijskih efekata kako za drveni sektor tako i za nacionalnu ekonomiku.

Izvor: Delo« 16. I. 1988.
Priredio: A. Ilić